

Cilt: 7 Sayı: 1 Yıl: 2024

e-ISSN: 2636-8544

Hakemli dergidir.

Yılda 2 sayı (Haziran-Aralık)
yayınlanır.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/by>

Sahibi

Ankara Üniversitesi Bilgi
Yönetim Sistemleri
Belgelendirme ve Bilgi
Güvenliği Merkezi (BİL-BEM)

Baş Editör

Fahrettin ÖZDEMİRCİ

Editörler

Mehmet TORUNLAR

Bahattin YALÇINKAYA

Özhan SAĞLIK

Burcu YILMAZ KARAHAN

Yabancı Dil Editörleri

Özgür KÜLCÜ

Özlem GÖKKURT DEMİRTEL

Teknik Editör

Deniz ÇİFTELER

Yönetim Yeri:

Ankara Üniversitesi
Bilgi Yönetim Sistemleri
Belgelendirme ve Bilgi
Güvenliği Merkezi (BİL-BEM)
Gölbaşı 50. Yıl Yerleşkesi
BEYAS Binası 06830
Gölbaşı/ANKARA

İletişim:

bydergisi@ankara.edu.tr

bydergisi@gmail.com

bilbem@ankara.edu.tr

Elektronik Belgelerin Güvenilirliği

Kurumsal faaliyetler sonucunda oluşan belgeler, bir hak, yetki veya sorumluluk içerdiklerinden delil değerine sahiptir. Bu değer belgeler imha edilinceye kadar korunması gerekir. Delil değeri, belgeyi meydana getiren içerik, düzenleyen ve irade beyanı ile antet, sayı, tarih gibi form özellikleri niteliklerinden oluşur. Bunları belgelerin öznitelikleri olarak adlandırabiliriz. İşte bu öznitelikleri üretiminden imhasına kadar koruyan belgeler, güvenilir belgeler olarak kabul edilmektedir.

Söz konusu özniteliklerin korunmasına yönelik hukuk, kamu yönetimi ve tarih gibi farklı disiplinlerin çeşitli yaklaşımları bulunmaktadır. Hukukçular, belgede mevzuatın aradığı özelliklerin bulunup bulunmadığını değerlendirmiş; kamu yönetimi uzmanları belgenin idari yapıların gerektirdiği niteliklere sahip olup olmadığını incelemiş; tarihçiler de belgenin oluşturulduğu dönemdeki bilgilerle uyumluluk arz edip etmediğini kritik etmiştir. Bu disiplinler, belgenin güvenilirliğiyle ilgili bir şüphe oluşursa -örneğin belgenin form özelliklerinin doğruluğundan tereddüt edilebilir ya da belgedeki imza ile kişi uyuşmayabilir- kendi metodolojilerine başvurmaktadır. Bunların yanı sıra, belgede bir şüphe duyulmasa da hem asırlardır geliştirilen belge yönetimi ile arşivcilik teori ve pratiklerini kullanan hem de diğer yaklaşımlardan yararlanan arşivsel güvenilirlik yaklaşımından söz etmek gerekir.

Arşivsel güvenilirlik değerlendirmelerinde belgenin oluşumundan itibaren kurulan entelektüel kontrolün akamete uğramaması hedeflenir. Belgeyi hıfz etmekle başlayan süreç, onun kaydedilip tanımlanmasıyla devam eder. Tanımlama, belge imha edilene kadar süreklilik arz eder. Tanımlanarak aidiyet zinciri kurulan belgenin sonrasında erişim süreci şekillendirilir. Hangi yetkilinin belgeye nasıl erişeceği kararlaştırılarak erişim mimarisi tasarlanır. Arşiv belgesi niteliği olarak güncellenen belgelerin saklama gereksinimleri karşılanarak belge imha edilene kadar korunur. Tüm bu süreçler için çeşitli teknik ve teknolojilerin geliştirildiği arşivsel güvenilirlik analizlerinde diplomatik ve hukuk gibi disiplinlerin de yaklaşımları değerlendirmeye dâhil edilmektedir. Belgenin antet, sayı ve tarih gibi form özellikleri diplomatik analiz aracılığıyla incelenir; belgenin mevzuatın aradığı nitelikleri ihtiva edip etmediği kontrol edilir; yine belgenin idari-bürokratik yapının hususiyetlerini taşıyıp taşımadığı tetkik edilir. Aynı zamanda belgenin üretildiği dönemdeki bilgilerin doğruluğuyla örtüşüp örtüşmediği gözden geçirilir.

Güvenilirlik analizindeki bu aşamalar, belgenin taşıyıcı ortamı fark etmeksizin geçerlidir. Kâğıt belgelerde yüzyıllardır taşıyıcı ortamın sabit olması ve kuralların doğru işletilmesiyle belgelerin güvenilirliklerine ilişkin pek bir şüphe oluşmamıştır. Ancak elektronik ortamın doğası yeni birtakım süreçleri gündeme getirmiştir.

Kâğıt belgelerde delil değerini oluşturan içerik, düzenleyen ve irade beyanı araçları gibi unsurlar taşıyıcı ortam ile birbirinden ayrılamıyorken, elektronik ortamda böyle bir durum söz konusu değildir. Belge, aynı delil değeri özelliklerine sahip farklı formatlarda oluşabilir. Örneğin mevzuatta belirli bir formatta oluşturulması açıkça belirtilmiyorsa bir belgenin PDF ile JPEG formatı delil değeri açısından eşit konuma sahip olabilir. Çünkü belgeyi oluşturan unsurlar, elektronik ortamda 0 ve 1'lerden oluşan sayılarla kodlanarak saklanmaktadır. Bu kodlar, bit akışı olarak adlandırılan anlamlı verilere dönüştürülerek erişime sunulmaktadır. İşte bu süreçte gerekli önlemler alınmaz; belgelerin bit akışı korunmaz, teknolojik değişimler takip edilmez ve üstveriler aracılığıyla belgelerin entelektüel kontrolü kurulamazsa erişilemeyen ve birbiriyle organik bağı kurulamayan belgelerle karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır. Bu olumsuz durumun neticesinde maalesef güvenilirliği korunamamış belge yığınları elde kalacaktır.

Elektronik belgelerin arşivsel güvenilirliği, bu sorunlarla karşılaşmamak için bir perspektif sunmaktadır. Bu perspektifle belgelerin güvenilirliğini beş düzeyde incelemek mümkündür. Üstveriler ve form özellikleri gibi belgeyi oluşturan unsurlar; belgenin oluşturulduğu yazılımlar ve belgelerin saklandığı donanımların teknolojik koşulları; kurumların arşivcilik ve belge yönetimine ilişkin süreçleri şekillendirdiği politika ve prosedürler; milli arşivler gibi otorite kurumların çıkardığı düzenlemeler ile bir ülkedeki yurtttaşların belgelere duydukları güven inceleme konusu olmaktadır. İlk üç düzey, daha çok kurumların kendi pratikleriyle şekillenmekteyken; diğer iki düzeyde organizasyonlar daha pasiftir. Hâliyle kurumlarda oluşan belgelerin güvenilirlik analizleri yapılırken bu üç düzey esas alınmaktadır.

Kurumlar, belgelerin arşivsel bağı oluşturmuş mu; üstveriler organik bağı kurabilmek için yeterli mi; belgelerin oluşturulduğu uygulama yazılımları standartları karşılıyor mu; donanımlar belgelerin özniteliklerini değiştirmeyecek mahiyette mi; belge ve arşiv yönetimine ilişkin prosedürler tesis edilmiş ve ihtiyaç duyulan uzmanlık düzeyi sağlanmış mı gibi sorular arşivsel güvenilirlik analizlerinde kritik edilmektedir. Elektronik imzalı belgeler için sorgulanan bu hususların e-postalar, sosyal medya kayıtları, web siteleri, görsel-işitsel malzemeler ve veri tabanları gibi diğer belge türleri için de incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu incelemeler neticesinde kurumlardaki belge ve arşiv yönetimi süreçlerinin iyileştirilmesi ile alanımızda yeni tartışmaların yapılması mümkün olabilecektir. Bilgi Yönetimi Dergisi, bu tartışmaları okuyuculara sunmaktan mutluluk duyacaktır.

Teşekkür

Bilgi Yönetimi Dergisi, yedinci yılındaki bu ilk sayısında 10 makaleyi daha okurları ile buluşturuyor. Bu sayıda çalışmalarınıyla dergimize destek sağlayan yazarlarımıza, makale süreçlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlayan editörlerimize ve sayıdaki makalelere hakemlik yaparak zamanını ayıran, görüş ve değerlendirmelerini bizlerle paylaşarak hakemlik süreçlerini yürütebilmemize imkân sağlayan hakemlerimize en içten teşekkürlerimizi iletiyoruz. Gelecek sayılarda buluşmak üzere...

26.06.2024, Bursa

Dr. Özhan Sağlık

Editör